

Bo Giertz: Förord och inledande kommentar

Bo Giertz förord till sin översättning

Redan som ung präst märkte jag vilket stort behov det fanns av enkla kommentarer till Nya Testamentet, sådana som kunde läsas också av en lekman utan förkunskaper. Som pensionär grep jag mig an med att försöka åstadkomma något i den vägen och började med ett par Paulusbrev. Jag ställdes då inför ett problem som jag knappast hade räknat med. Vilken svenska bibeltext skulle jag utgå ifrån? Den ännu gällande kyrkobilabeln kom knappast i fråga, eftersom den inom något decennium skulle ersättas av en ny. Denna nya översättning kunde jag inte vänta på. Jag var ju pensionär och måste tänka på att verka medan dagen varade. En möjlighet kunde ha varit att kommentera Hedegårds "Nya Testamentet på vår tids språk". Det är en sakligt god översättning, försedd med utmärkta noter. Men jag hade en känsla av att den språkligt och stilistiskt icke gjorde rättvisa åt grundtexten. Så återstod vara en tredje möjlighet: att försöka göra en egen översättning. Man kan alltså säga att den kom till som nödfallsutväg.

Mitt ögonmärke har varit att försöka göra den grekiska texten begriplig för en nutida läsare. I första hand har jag tänkt på enskilda läsare. Ordvalet är på många ställen enklare och vardagligare än man med skäl kan vänta av en bibelöversättning som skall användas för liturgiskt bruk, till högläsning vid gudstjänsten. Å andra sidan har jag bibehållit en del bibliska uttryck, som knappast har någon motsvarighet i vårt vardagsspråk (som exempelvis "i Kristus", "köttet", "vandra i ande"). Vill man skriva en text som blir omedelbart begriplig också för den som knappast har någon kunskap alls om bibliska tankar och begrepp, måste man använda omskrivningar, som ofta blir mångordiga och ändå vaga. Texten förlorar på det viset något väsentligt både av sin form och sitt innehåll. Jag har ansett det riktigare att behålla en del sådana bibliska kärnor i förhoppning att läsaren snart skall bli förtrogen med dem.

Som andra moderna översättningar är också denna "idiomatisk". Den återger inte grundtexten så ordagrant som möjligt utan känner sig mera bunden av meningen och innehållet och försöker säga desamma som originalet på det språk som vi faktiskt använder. Ett och samma ord i grekiskan kan alltså komma att återges på olika sätt, alltefter den betydelsen som det har i sammanhanget. En sådan översättning har två uppenbara svagheter. Dels blir den beroende av översättarens uppfattning av sammanhanget, del mister texten mycket av den dubbetydighet som inte är ovanlig i Bibeln och som blir bättre bevarad i en mera ordagrann — men samtidigt mera svårbegriplig — översättning.

Man kan fråga om det är någon mening i att ge ut en ny översättning av Nya Testamentet samtidigt som bibelkommissionens stora arbete publiceras. Det kan emellertid motiveras just utifrån det "idiomatiska" sättet att översätta, som också bibelkommissionen har tillämpat. Eftersom en sådan översättning tillåter sig en viss frihet i förhållande till originalets formella lydelse, är det alltid nyttigt och ibland nödvändigt att kunna jämföra den med andra översättningar. på det viset får man en fylliga och mera nyanserad bild av det som står i grundtexten...

Göteborg i april 1981

Bo Giertz
KommentarFörord

(Matteus, Markus och Lukas)

Det hör med till ett normalt kristet liv att man läser sin bibel. Jag skulle tro att de flesta av oss fått det inpräntat i sig redan under sin konfirmationsberedelse. Men de som har försökt vet att det är lättare sagt än gjort. Många har kört fast och givit upp. Som ung präst lärde jag mig förstå, hur stora svårigheterna kan vara för en vanlig lekman som börjar läsa Bibeln på egen hand. Jag fick rentav lust att försöka skriva något slags mycket kortfattade kommentarer, som man kunde ha till hands vid sin bibelläsning. De planerna drucknade som så många andra i det dagliga arbetet. Inte förrän jag blev emeritus fick jag tid att ta itu med dem på allvar. Jag arbetade mycket med bibelstudier, både bland präster och lekfolk, och började så småningom ge ut en del kommentarer i bokform. Till slut blev det en hel serie i tolv delar, omfattande alla Nya Testamentets böcker.

Till skillnad från den tidigare utgåvan kommer de inte att innehålla själva bibeltexten. När jag skrev mina förklaringar hade den nya översättningen ("NT-81") ännu inte kommit ut. Det satte mig i en ganska brydsam situation. En bibelförklaring för lekmän måste ju alltid utgå från en viss bestämd översättning och förklara den text och de uttryck den innehåller. Den gamla översättningen från 1917 ville jag inte använda, eftersom den snart skulle komma ur bruk. Den nya kunde jag inte vänta på. Det fanns en modern översättning av Hedegård, med stora förtjänster särskilt i noterna, som är små mästerverk i konsiga klara besked med få ord. Men Hedegård hade lyckats bättre med att återge vad som sägs i grundtexten än hur det sägs. Jag har alltid tyckt, att han inte gör riktigt rättvisa åt kraften och rytmen i det språk som exempelvis Paulus talar.

Slutet blev att jag försökte göra en egen översättning. Den trycktes tillsammans med förklaringarna, överst på vänstersidorna. Någon serie var komplett, utgavs själva bibelöversättningen separat.

Den översättningen finns alltså inte medtagen i denna utgåva. Men den ligger alltså till grund för förklaringarna. När NT-81 kom ut, var det min tanke att omarbete mina kommentarer, så att de kunde läsas som en förklaring till texten i den nya översättningen. Tyvärr visade det sig ogörligt. Det skulle ha krävt ett arbete som man vid mina år inte kan räkna med att hinna utföra. Jag övervägde att åtminstone ta upp de ställen i NT-81 som mera markant avviker från min -och många andras —

översättning. Men jag kom snart underfund med att det skulle spränga ramen för mina förklaringar och göra dem alldeles för långa och svårlästa.

Jag ber alltså läsaren minnas, att när det i detta kommentarverk ibland talas om ”denna översättning” eller heter att ett uttryck används ”här”, så åsyftas min översättning. ”Nya Testamentet översatt av Bo Giertz” kan alltså betraktas som en inledande volym till dessa tre band med förklaringar. Det kommer att markeras också genom den yttre utformningen.

Det behöver väl inte sägas, att mina förklaringar kan användas också av den som läser NT-81 eller Hedegård eller någon annan översättning. Det rör sig ju om samma texter med samma innehåll, och förklaringarna måste i det väsentliga bli desamma, även om ibland kommer att röra termer och uttryck som förekommer i en viss översättning men saknas i en annan.

Mitt mål har hela tiden varit att förklara innehållet i Nya Testamentet på ett sätt som är tillgängligt för en lekman utan speciella förkunskaper. Med åren har jag fått en ganska bestämd erfarenhet av hur en förklaring av Bibeln bör vara beskaffad, om den skall kunna bli till hjälp för den stora mängden av vanliga bibelläsare.

Den bör till att börja med vara kort, så kort att den med fördel kan läsas parallellt med den dagliga bibelläsningen. Som mål för mina förklaringar har jag satt, att de inte borde bli mer än tre gånger så långa som den text som skulle kommenteras.

Den bör vidare vara lättläst, uppställd som en vanlig bok, så att man kan läsa den i ett sammanhang, utan onödiga avbrott. I vetenskapliga kommentarer är det ju vanligt att författaren i stället för att citera ett ställe nöjer sig med att göra en hänvisning med siffror till kapitel och vers. För att kunna följa tankegången i kommentaren måste man alltså endera känna till det åsyftade stället eller slå upp det. Den metoden har tyvärr smittat av sig på kommentarer som är avsedda att läsas av lekmän. Ofta är de späckade med hänvisningar till bibelställen, som kan belysa eller bekräfta vad som sägs i kommentaren. För flertalet läsare utgör de bara en belastning. Jag har nästan helt avstått från sådana hänvisningar. Har det gällt ställen som varit av betydelse för tankegången i kommentaren, har jag föredragit att citera dem. Inte heller har jag – så som man ofta gör – kommenterat texten vers för vers, utan delat upp den i lämpliga avsnitt med hänsyn till sammanhanget och huvudtankarna.

Ännu en sak är viktig om man vill skriva en kommentar som är läsbar för lekmanen: den måste vara återhållsam när det gäller vetenskapliga debatten. Särskilt viktiga problem bör man självfallet ta upp. Om översättningen av ett ställe är oviss, bör det förklaras och belysas. Men att gång på gång försöka ge en översikt över de många tolkningar som kan ha framförts är både ogörligt och oönskat. En lekman känner sig bara förvillad och tycker att han spiller en massa tid på att bekanta sig med tolkningsförslag som sen ändå till slut avförs som osannolika. Därför har jag som regel hållit mig till den tolkning som förefaller mig ha de bästa skälen för sig och som i allmänhet också är den allmänt vedertagna.

Hur man uppfattar en text blir många gånger beroende av vad man anser om dess författare och tillkomsttid. Sådana frågor har jag behandlat i inledningen till de särskilda skrifterna, där jag också deklarerat utifrån vilken grundsyn texten kommer att förklaras.

Om till slut någon undrar, vilken helhetssyn som ligger bakom dessa kommentarer, så kan jag bara svara, att jag under min studietid och mina första prästår tog djupa intryck av den förnyelse, som det vetenskapliga arbetet med Nya Testamentets skrifter då fick genomgå under påverkan av sådana forskare som Anton Fridrichsen och Hugo Odeberg. De ägde förmågan att leva sig in i det förgångna och bli samtida med de tider och människor de skulle skildra. De visade oss hur man läser de nytestamentliga skrifterna utan moderna skygglappar, med en sund realism och en ödmjuk saklighet, som både vill och förmår att höra vad de säger. I den andan har jag försökt skriva dessa kommentarer, i en stilla förhoppning om att de skulle kunna hjälpa någon att hitta en dörr in till Bibelns skatter och upptäcka att de ger oss just det som vår tid bäst behöver.

(Johannes, Apostlagärningarna, Romarbrevet och Korintierbrevet)

Hur dessa ”Förklaringar till Nya Testamentet” blivit till och vad som är syftet med dem finns utförligt skildrat i förordet till Första delen. Där har jag också berättat, varför jag blev tvungen att göra en egen översättning och låta förklaringarna gå från den, även sedan vi nu fått den nya texten i ”NT-81”.

Här vill jag nu bara påminna om att den svenska text som förklaringarna utgår ifrån, är den som återfinns i ”Nya Testamentet, översatt av Bo Giertz” liksom i en bibelupplaga från nämnda förlag som innehåller dels Gamla Testamentet med Bibelsällskapets reviderade text, dels Nya Testamentet i min översättning.

Jag ber alltså läsaren hålla i minne, att när det i detta kommentarverk talas om ”denna översättning” eller heter att ett uttryck har använts ”här”, så är det min översättning som åsyftas. Det behöver väl inte sägas, att mina förklaringar kan användas också av den som läser NT-81 eller Hedegård eller någon annan översättning. Det rör sig ju om samma texter med samma innehåll, även om den svenska språkdräkten delvis blivit olika.

(Galater- Efesier- Filipper- Kolosser- och Tessalonikerbrevet, Brevet till Timoteus, Titus och Filemon, Hebréerbrevet, Jakobs brev, Petrusbrevet, Johannesbrevet, Judas brev, Uppenbarelseboken)

Detta är tredje och sista bandet av ett samlingsverk, som tidigare kommit ut i tolv separata delar. I förordet till första bandet

har jag redogjort för de erfarenheter som fick mig att ta itu med den svåra uppgiften att skriva kommentarer till Nya Testamentets böcker, läsbara också för lekmän utan speciella förkunskaper. I det förordet har jag också förklarat, varför jag blev tvungen att göra en egen översättning av Nya Testamentet och lägga den till grund för förklaringarna, och varför jag inte, när Bibelkommissionens översättning (”NT-81 ”) blev färdig, kunde anpassa mina kommentarer, så att de blev en förklaring till texten i denna nya översättning.

Här vill jag bara upprepa ett viktigt påpekande. Den översättning av den grekiska texten, som förklaringarna i detta arbete utgår ifrån, är den som återfinns i ”Nya Testamentet översatt av Bo Giertz”. När det alltså talas om ”denna översättning” eller någon formulering som använda dessa förklaringar också jämsides med någon annan översättning, tre banden med förklaringar följer. Men självfallet kan man använda dessa förklaringar också jämsides med någon annan översättning.

När jag nu lägger sista handen vid detta mångåriga arbete, som fyllt en stor del av min tid som emeritus med studier, arbete och glädje, gör jag det med stor tacksamhet över att ha fått det färdigt under min livstid. Det är min förhoppning att det skall bidra till att öka bibelkunskapen och kärleken till Guds ord i vår kyrka. Det finns få ting som vår kyrka så väl behöver i dag som lekmän vilkas tro är fast förankrad i Bibelns budskap och närs av Ordet, och som därför är i stånd att ta ställning i trosfrågor och märker, Jesus och hans evangelium görs till något annat än det är enligt uppenbarelsen i Bibeln. Evangelium är nu en gång något fast och oföränderligt, ”den tro som en gång för alla blivit anförtrodd åt de heliga” (Judas brev, v 3), och Bibeln är och förblir det normgivande vittnesbördet om denna tro. Detta är en av grundpelarna i vår evangeliska tro.

Vår kyrka vill vara en folkkyrka, vars medlemmar gemensamt bär ansvaret för hennes arbete. Skall en sådan kyrka kunna fungera och leva vidare som kristen kyrka, behöver den en levande kärna av lekfolk, som vet vad Bibeln säger om Jesus och hans evangelium. Det gäller inte bara kyrkans framtid. Det gäller de enskilda själarnas frälsning. Vägen till Jesus går genom Ordet. Det är genom Ordet som han kommer till oss. Och det är genom honom vi kommer till Fadern. En kristen kyrka kan inte bestå utan att ta sin Herre på allvar, när han säger: Om ni förblir i mitt ord, så är ni verkligen mina lärjungar, och ni kommer att förstå sanningen, och sanningen skall göra er fria.

Göteborg i augusti 1985 Bo Giertz

Copyrightregler:

Bo Giertz är upphovsman till såväl översättning som kommentar, Nedladdning och utskrift av såväl översättning som kommentar får endast ske för personligt bruk, All övrig användning av såväl översättning som kommentar måste godkännas av rättsinnehavarna samt Stiftelsen bibelskolan.com åtar sig att förmedla eventuella förfrågningar om vidare användning av översättning och/eller kommentar till rättsinnehavarna.